מקץ

א. אין דעם סיפור בפרשתנו בנוגע פרעה'ס חלום, אז די חרטומים האבן דעם חלום ניט געקענט פותר זיין און די אריכות הסיפור וועגן דעם פתרון פון יוסף, זיינען פאראן כמה תמיהות וועלכע מ'געפינט אין מפרשי התורה:

א) דער פתרון פון יוסף — אז „שבע פרות הטובות" און „שבע השבלים הטובות" ווייזן אויף שבע שני שובע, און די „שבע הפרות הרקות והרעות" און „שבע השבלים הרקות שדופות הקדים" ווייזן אויף שבע שני רעב — איז לכאורה אן איינפאכער פתרון, וואס מ'קען אים לייכט ארויסדרינגען און פארשטיין פונעם חלום גופא[1]:

„פרות יפות מראה ובריאות בשר" זיינען אן תוצאה פון א גרויסער גערע־טעניש אויף גראזן און תבואה בכלל — ובמילא א באוויזן בפשטות אויף א זמן פון שובע (זאטקייט); און אוודאי שבלים בריאות וטובות אויף א גוטער גערע־טעניש פון תבואה — א זמן פון שובע. און פארקערט, פרות רעות, ווייזן אז ס'איז ניט געגנוג שפייז; און מכל שכן, אז שבלים דקות ושדופות קדים זיינען קלארע צייכנס פון א צייט פון הונגער, און עד"ז די אנדערע פרטי החלום:

פרעה האט געזען בחלומו ווי די פרות זיינען עולות מן היאור וואס דער יאור — נילוס — איז משקה ארץ מצרים[2], אז אין אים איז אפהענגיק די גערעטעניש פון תבואה ומזון פון ארץ מצרים[3]. ווי־באלד אז פריער זיינען געקומען די פרות ושבלים הטובות, איז מובן בפשטות, אז פריער וועט זיין א זמן פון שובע אין מזון ארץ מצרים און דערנאך די פרות ושבלים הרעות — א זמן פון רעב.

היות זיי (סיי די פרות און סיי די שבלים) זיינען געווען אין א מספר פון זיבן, איז פארשטאנדיק, אז דאס ווייזט אויף א צאל פון זיבן מאל וואקסן פון שבלים (תבואה), וואס יעדער גידול וצמיחה פון תבואה איז איין מאל א יאר (וואס דאס קומט' דורך דער חרישה וכו' ביז צו דישה מיט די שבע פרות הטובות — זיבן מאל אין זיבן יאר)[5].

ע"פ כ"ז איז אינגאנצן ניט פאר־שטאנדיק: (א) ווי קומט דאס אז די חרטומי מצרים האבן ניט פארשטאנען אזא דבר פשוט, און זיי האבן דעם חלום פותר געווען מיט א פתרון וואס לא הי' קולן נכנס באזניו (פון פרעה)[6]? (ב) איז וואס איז באשטאנען דער גודל החכמה אינעם פתרון יוסף, וואס האט ארויס־געפופן ביי פרעה אזא התפעלות ביז אז ער האט אים געמאכט פאר א משנה למלך[7]?

ב) גלייך נאכדעם ווי יוסף האט פאר־ענדיקט זאגן פרעה'ן דעם פתרון החלום

---

1) בחיי פרשתנו מא, ח. עקידה שער כט שאלה ב. אברבנאל פרשתנו „השאלה הד'". ועוד.
2) פרש"י ריש פרשתנו.
3) להעיר מב"ר פפ"ט, ד: רמז רמז לו כר.
4) שעפ"ז מובן מה שראה תחילה החלום בפרות ואח"כ בשבלים. וראה בראשית רבתי לר' משה הדרשן פרשתנו מא, ד.
5) ראה רמב"ן פרשתנו מא, ב. מדרש הגדול שם. דעת זקנים בעה"ת שם. אברבנאל הנ"ל. ועוד.
6) פרש"י מא, ח (מב"ר פפ"ט, ו).
7) בנוגע לתירוצי המפרשים — ראה לקמן בפנים ובהערה 16.

האָט יוסף ממשיך געווען — און מיט אַ הדגשה אַז דאָס איז אַ המשך צו פריער, דורך אַנהייבן מיט אַ וא"ו המוסיף — און געגעבן פרעה'ן אַן עצה (און מיט אַן אריכות) „ועתה יראה פרעה גו' יעשה פרעה ויפקד גו"[8] — לכאורה: ווי קומט יוסף זיך מישן אין ענייני המלוכה? פרעה האָט אים געבעטן ער זאָל אים פותר זיין דעם חלום, אָבער ניט קיין עצות אין הנהגת המלוכה[9].

[מפרשים[10] זאָגן אַז דאָס וואָס יוסף האָט מוסיף געווען די עצה „ועתה יראה פרעה גו" איז ווייל דערמיט האָט ער מסביר געווען פרעה'ן דעם טעם ותכלית פון דעם וואָס דער אויבערשטער האָט באַוויזן פרעה'ן אין חלום „אשר האלקים עושה"[11] — אַז דאָס איז ניט סתם, כדי אים מצער צו זיין (וכיו"ב), נאָר מיט דער כוונה אַז „יראה גו' יעשה פרעה ויפקד פקידים גו'".

אָבער דאָס איז ניט מספיק, ווייל דעמאָלט האָט יוסף געדאַרפט זאָגן מפורש, אַז דער טעם וואָס דער אויבערשטער האָט אים דאָס באַוויזן איז צוליב „ועתה יראה גו' יעשה פרעה גו"][12].

ג) וויבאַלד אַז „ותפעם רוחו" (פון פרעה) איז געווען דערפאָר וואָס ער האָט ניט געהאָט קיין פתרון אויפן חלום און צוליב דעם האָט מען געבראַכט יוסף'ן פון בור — איז נאָכדעם ווי יוסף האָט פותר געווען דעם חלום, זאָגט דער פסוק[13] „ויטב הדבר (כולל, אַדער נאָר) — די עצה פון יוסף — בעיני פרעה וגו'" — לכל לראש האָט געדאַרפט שטיין „ויטב הפתרון בעיני פרעה גו"[14] (און דאָס ווערט אינגאַנצן ניט דער־מאָנט!).

ד) תמוה ביותר: וויבאַלד די דריי שאלות זיינען קושיות (אויך) בפשוטו של מקרא, פאַרוואָס געפינט מען ניט קיין ביאור ותירוץ אויף די תמיהות אין פרש"י עה"ת, וואָס איז דער ראש הפש־טנים, און איז מפרש יודע שוועריקייט אין פשש"מ, כידוע[15]?

מוז מען זאָגן אַז דער ביאור בכהנ"ל איז מובן מעצמו ע"פ פשש"מ[16], אַדער ער איז מרומז אין פירוש רש"י.

---

8) פרשתנו מא, לג ואילך.

9) רמב"ן פרשתנו מא, ד. אברבנאל הנ"ל „השאלה הח". אלשיך פרשתנו מא, לג (שאלה הא'). כלי יקר שם, כז בסופו. אוה"ח שם, לג. ועוד.

תירוצו של הרמב"ן (ועד"ז ברלב"ג ואוה"ח בתי' הב' שם) שהוא פתרון „ותאכלנה הפרות" אין לאמרו לפרש"י (כמפורש גם בסוף דבריו), כי רש"י פ' (מא, ל) ד„ונשכח כל השבע הוא פתרון הבליעה" (וראה רא"ם וגר"א פסוק ד'. ועוד).

תירוצו הראשון של האברבנאל שהנביא לא יוכל לכבוש נבואתו ויתאמץ לומר מה שראה והמתחייב ממנו כו' אינו ע"ד הפשט (שהוא דרך פרש"י). ולהעיר מלשון יוסף (מא, טז) „אלקים יענה". וראה שם מא, לח-לט.

10) ראה פי' הב' והג' באברבנאל כאן ד"ה ועתה יראה. גר"א, כלי יקר ואוה"ח — הנ"ל. ועוד.

11) מא, כה. כח.

12) ועוד: מהי החכמה נפלאה בעצת יוסף „וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע .. ויצברו בר גו'", שמובן בפשטות שכן צריך לעשות באם יודעים מראש שיבוא שבע שני רעב לאחרי שבע שני שובע כקושית המפרשים.

13) מא, לז. ובספורנו.

14) להעיר מויגש מ, טז.

15) כדמוכח גם מזה שבמקום שאין ביאור ע"ד הפשט כותב רש"י „איני יודע" — כבפ' תולדות כח, ה, ובכ"מ (נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 שוה"ג להערה 2).

16) בחידושי ופירושי מהרי"ק (פרשתנו מא, ב) פי' שזוהי כוונת רש"י בזה שפי' בהחלום — פתרונו בפסוק ב' וד' סימן הוא לימי השובע כו' ותאכלנה סימן שתהא כל שמחת כו', להורות לנו שכל מה שאמר יוסף בפתרון החלום הי' בחכמתו חכמת הטבע והחלום הי' מורה הכל למבין, רק שה' סכל

ב. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים דאָס וואָס רש״י איז מפרש אויף „ואין פותר אותם לפרעה״[6] — „פותרים היו אותם אבל לא לפרעה .. שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר״, וואָס לכאו׳ איז ניט מובן:

א) צוליב וואָס דאַרף רש״י אויס־טייטשן וואָס ס׳איז געווען דער פתרון פון די חרטומים, און איז זיך ניט מסתפק[17] מיט מפרש זיין דאָס וואָס איז נוגע צום פשט הכתוב — „פותרים היו אותם אבל לא לפרעה שלא הי׳ קולן נכנס באזניו ולא הי׳ לו קורת רוח בפתרונם״?

ב) דער מקור פון דעם פירוש „שהיו אומרים שבע בנות כו׳״ איז דער מדרש[18] [אין פסוק איז ניטאָ קיין רמז אויף דעם פתרון[19]]. אָבער אין מדרש שטייט אַז דער פתרון איז געווען נאָר אויפן חלום פון די שבע פרות הטובות און שבע פרות הרעות, און דערנאָך איז דער מדרש ממשיך: וכן אמרו שבע שבלים הטובות שבע מלכיות אתה מכבש שבע שבלים הרעות שבע אפרכיות[20] מורדות בך — פאַרוואָס איז רש״י משנה און זאָגט אַז זיי חרטומים האָבן געזאָגט נאָר איין פתרון[21] [ובפרט, אַז בפשטות לייגט זיך, אַז די צוויי חלומות פון פרעה ווייזן אויף צוויי ענינים. — וואָס דערפאַר האָט יוסף גע־דאַרפט פאַרענטפערן זיין פתרון: ועל השנות החלום גו׳ — ובמילא איז מסתבר אַז די חרטומים האָבן עס פותר געווען אַלס צוויי ענינים][22].

דער ביאור אין דעם, אַז היא הנותנת: דאָס וואָס רש״י קלייבט אויס דוקא דעם פתרון פון די חרטומים, איז עס ווייל דוקא ער איז מתאים צו פשש״מ, און דערפאַר — איז ע״פ דרך הפשט — האָבן די חרטומים געזאָגט נאָר דעם איינעם פתרון — ועפ״ז איז אויך מובן דער טעות פון די חרטומים וואָס האָט גורם געווען אַז זיי זאָלן ניט פותר זיין דעם חלום בפשטות (שבע שנים כו׳ כנ״ל ס״א); ובמילא — אויך דער גודל החידוש פון פתרון יוסף, כדלקמן.

ג. לויטן דיוק אין פירוש רש״י איז אויך מובן, אַז לפרש״י קען מען ניט זאָגן (ווי אין מדרש) אַז דער חידוש פון יוסף׳ן איז אין (התחלת הלשון פון) זיין פתרון „חלום פרעה אחד הוא״[23] — און ניט ווי די חרטומים האָבן אָנגענומען — לויט פי׳ המדרש — אַז דער חלום פון

עצת החרטומים למען הביא יוסף אל המעלה שבא כו׳ (וכפי׳ הרד״ק ריש פרשתנו. בחיי הנ״ל. ועד״ז בת״י מא, ח. וכ״ה בפי׳ רש״י לב״ר פפ״ט, ו).

אבל ע״ד הפשט — תמוה ביותר שנס גדול כזה — שמכל חרטומי מצרים נעלם מהם פתרון פשוט כזה (שבע שנים גו׳) — לא נרמז בכתוב ואפילו לא בפרש״י!

ועוד להעיר א) עפ״ז הי׳ צ״ל פתרון יוסף מרומז (עכ״פ) גם בשאר פרטי החלום. ב) זה שפי׳ בפסוק ב׳ וד׳ „סימן כו׳״ — „יפות מראה״ (פסוק ב׳) לא הובא בדברי פרעה כאשר סיפר החלום ליוסף. ג) „ותאכלנה״ לא מפורש בפתרונו של יוסף (רק הבליעה — ראה פרש״י מא, ל).

וראה גם עקידה הנ״ל דאין להשיב כתירוץ זה דמהרי״ק.

17) לתרץ יתור הלשון „לפרעה״.

18) שבהערה 6.

19) דמש״כ ברע״ב כאן „מלשון פרות שהיא מלשון פרי׳ ורבי׳ כו׳״ (וראה גם גו״א), ועד״ז בכלי יקר ד״ה ויספר להם, לא נרמז כלל בהכתוב ובפרש״י.

20) כ״ה בב״ר לפנינו (בפעם הא׳ „מלכיות״). ובב״ר הוצאת אלבעק בשניהם „אפרכיות״.

21) כמודגש בזה שלא הוסיף „וכו׳״ בסוף העתקתו פירוש המדרש.

22) ראה לקמן הערה 25 תירוץ הרא״ם. וראה כלי יקר הנ״ל.

23) מא, כה.

די פֿרות און דער חלום פון די שבלים זיינען צוויי פֿאַרשידענע חלומות מיט באַזונדערע פּתרונים, און אַז מהאי טעמא האָבן זיי ניט מפרש געווען די חלומות כפשוטן[24];

רש"י זאָגט בפירוש „שהיו אומרים שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר" און איז ניט מוסיף אַ באַזונדער פּתרון פֿאַר דעם צווייטן חלום[25]; איז מוכח, כנ"ל, אַז לפֿרש"י — פשוטו של מקרא ולא מדרשו — האָבן אויך די חרטומים פֿאַרשטאַנען[26] אַז דער חלום באַשטייט פון איין ענין ותוכן[27].

ד. דער אברבנאל[28] איז מוסיף (על הנ"ל ס"ג) אַז דער חילוק צווישן די חרטומים און יוסף איז געווען אין כללות ענין החלומות ופּתרונם: די חרטומים האָבן געוואוסט חכמת פּתרון החלום און ווי דער כח המדמה פּועלט אַז דאָס וואָס מ'זעט בחלום איז נאָר אַ משל וחיקוי אויף אַנדערע ענינים וכו', האָבן זיי אויך דעם חלום פּותר געווען אַז די פּרות ושבלים זיינען ניט כפשוטן נאָר אַ משל ורמז אויף שבע בנות (און שבע מלכיות); משא"כ יוסף האָט פֿאַר־שטאַנען ברוח הקודש (ניט (בלויז) מצד חכמת הטבע פון פּותרי חלומות) דעם אמת אַז דער חלום איז ניט ווי אַנדערע חלומות (וואָס זיינען פֿאַרבונדן (אויך) מיטן „כח המדמה", ובמילא זיינען זיי אַ משל וחיקוי)[29], נאָר אַ הודעה מלמעלה, ובמילא איז מובן אַז די פּרות ושבלים זיינען כפשוטן[30].

אין דרך הפשט ופשוטו של מקרא ובפרש"י עה"ת אַבער — געפינט מען ניט חילוק סוגים אין חלומות און אופנים וסוגים אין פּותרי חלומות.

[ובפרט אַז מען האָט שוין געלערנט פריער אין דער תורה, אַז חלומות ווייזן און וועלן אויסגעטייטשט בפשטות (ניט ברמז וברמז רחוק):

(אַנהויבנדיק פון) חלום יעקב[31] „ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו" — וואָס מיינט כפשוטו אַז די מלאכים וואָס האָבן אים באַגלייט אין ארץ ישראל ביז חו"ל האָבן עולה געווען לשמים אויף דעם סולם,

---

24) חזקוני מא, ח. צרור המור וספורנו שם. אברבנאל ובכ"מ.

25) — שלכן לא הוסיף „וכו'" (כנ"ל הערה 21). ולהעיר דמ"ש ברא"ם דגם לפרש"י אמרו ז' אפרכיות ורש"י השמיטו מפני שרז"ל לא אמרו זה אלא לפי הפותרים ההם שהיו חושבים שהם שני חלומות אבל עכשיו שנודע כבר ששניהם חלום אחד לא הזכיר רק הפתרון שהיו פותרים לו בפרוט* — צע"ג איך אפשר לומר שרש"י מביא דברי החרטומים באופן שיתאימו לדעתו ופתרונו דיוסף!

26) ועפ"ז מובן מ"ש רש"י לקמן (פסוק כו) „כולן אינן אלא שבע ואשר נשנה החלום פעמים כו" — כי גם להחרטומים „חלום פרעה אחד הוא", ומה שאמר יוסף ש„כולן אינן אלא שבע" הוא רק הקדמה לבאר ולתרץ זה „אשר נשנה החלום פעמים כו".

27) ודוחק לומר שכל החידוש והחכמה בפתרון יוסף הוא רק „ועל השנות החלום גו' פעמים כי נכון גו' וממהר גו' לעשותו" (מא, לב). ולהעיר שגם חלומותיו של יוסף (וישב לז, ו ואילך) היו באופן ד„השנות החלום", ולא נתקיימו עד לאחרי כב שנה (וראה רשב"ם חזקוני וריב"א פרשתנו שם החילוק. אבל לא נזכר כלל בפרש"י). וראה לקמן שוה"ג להערה 46.

28) וראה גם עקידה ד"ה ולזה אני אומר.

---

*) ופשיטא שאינו מספיק מה שמסיים „כי גם לא ה' צריך להזכירו אלא כדי לפרש יתורא דלפרעה", דבשביל זה לא הוצרך להביא דוגמא, וכנ"ל בפנים.

29) ע"ש באברבנאל (לפנ"ז) בארוכה (ד"ה ואומר שהחלומות) כמה סוגים בחלומות כו'.

30) באברבנאל שם דחילוק החרטומים ויוסף הוא גם בענין שלישי — אם החלומות מגיעים לפרעה עצמו או לכללות ארצו.

31) ויצא כח, יב. ובפרש"י.

און מלאכי חר״ל „ירדו כו״ אויף באַ־לייטן אים אין חו״ל.

עד״ז „וארא בחלום והנה העתודים העולים על הצאן עקודים נקודים וברודים״.[32]

נאָכמער (בדומה לענייננו): די חלומות פון יוסף[33] „והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסובינה אלומותיכם ותש־תחוין לאלומתי״. וואָס די אחי יוסף האָבן פֿאַרשטאַנען בפשטות אַז דאָס מיינט אַז זיי וועלן זיך צו אים בוקן (און בשייכות צו אלומים און תבואה[34]), ועד״ז אין דעם צווייטן חלום[35].

ופשיטא ע״ד הפשט, אַז פותר זיין דעם חלום בנוגע צו שבע שני שובע ורעב כפשוטו (און אַז ס׳איז נוגע לכל מצרים) איז אַ סך פשוט׳ער און לייגט זיך מער בהשקפה ראשונה, ווי צו זאָגן אַז דאָס איז (נוגע נאָר צו פרעה, און) אַ חידה ורמז רחוק אויף גאָר אַ זייטיקן ענין.

ה. דער ביאור בזה: דער עיקר שוועריקייט אין חלום (וואָס מצד דעם האָבן די חרטומים ניט פותר געווען דעם חלום כפשוטו, אַז פרות הטובות כו׳ ווייזן אויף שובע און מזון כו׳), איז אין דעם המשך החלום — „והנה שבע פרות אחרות עולות אחריהן מן היאור רעות מראה ודקות בשר ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור״: אויב די פֿרות רעות באַווייזן אויף אַנדערע נאָכקו־מענדיקע ז׳ שנים, איז ווי קענען זיי זיין צוזאַמען מיט די פרות הטובות וואָס זיינען מרמז אויף די פֿאַרגאַנגענע שבע שני שובע?[36] איין יאָר קומט ערשט נאָכדעם ווי דער פריערדיקער איז אַוועקגעגאַנגען[37].

און דעריבער האָבן די חרטומים בחכמתם ממציא געווען דעם פתרון „שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר״[38], ווייל אין דעם פתרון קענען

32) שם לא, יוד.

33) וישב לז, ה ואילך.

34) וראה לקו״ש ח״י ע׳ 116 הערה 10.

35) להעיר שבאברבנאל שם (ד״ה ואמנם הפתרונים) שחלומות יוסף הבינו אחיו ע״פ חכמת הפתרון (והרי זה ידעו גם חרטומי מצרים).

36) ואין לומר שאמרו שפרט זה בהחלום הוא מה„דברים בטלים״ שבו (ע״ד המבואר לקמן הערה 38), כי פרט זה הוא בסתירה לכללות תוכן החלום — שהרעה באה אחרי הטובה ובאופן ד„ותאכלנה״ ו„ותבלענה״, היינו שהטובה מתבטלת בבוא הרעה (משא״כ בפרט דיאור לפתרונם (דלקמן הערה הנ״ל) הקושי הוא רק בזה שאין לו פתרון).

37) ולא ניחא לי׳ לרש״י פי׳ הרמב״ן (מא, ג) ועוד, ד„ותעמודנה אצל הפרות בצדן וקרוב להן והוא סימן שלא יהא הפסק בין שני השבע ושני הרעב כו״, דהרי זה מרומז כבר בעולות אחריהן מן היאור, ופי׳ „ותעמודנה״ כפשוטו — שהיו ביחד. וראה כלי יקר ר״פ (ד״ה והנה עומד) „כי לשון ותעמודנה מורה כו״.

38) ואף שלפ״ז הפרט שבהחלום „והנה עומד על היאור. והנה מן היאור עולות גו׳ שבע פרות אחרות עולות אחריהן מן היאור גו״ אין לו פתרון כלל• — י״ל: החרטומים תפסו שחלק זה מן החלום אינו נכון (ראה פרש״י וישב לז, י), כי מכיון שהשקת ארץ מצרים היא לא מן הגשמים כ״א מן היאור, איך יתכן שמן היאור יעלו הן מזון טוב, פרות טובות והן מזון רע — פרות רעות•• (להעיר מתולדות יצחק (להרי״ קארו) פרשתנו. וגם ע״פ פשוטו, ב׳ הפעמים (שמפורש בתורה) שהי׳ רעב בארץ לא הי׳ רעב בארמ״צ (לך יב, יוד. תולדות כו, ב. ובפרש״י). אבל

•) בידי משה לב״ר (פפ״ט, ד) מפרש כן דברי המדרש שלכן לא נכנסו דבריהם באזניו כיון שלפתרונם אין שייכות להיאור. משא״כ לפתרון יוסף ש„רמז רמז לו כו״.

••) ועפ״ז יומתק דכאשר סיפר פרעה החלום ליוסף השמיט (מא, יט) דגם שבע פרות הרעות עולות מן היאור. וראה גם אלשיך כאן (מא, יז), כלי״ק הנ״ל ועוד, שבכוונה השמיט זה. ושם, דבכמה דברים שינה והשמיט כו׳. וראה ב״ר לר״ם הדרשן פרשתנו מא, ב. אבל ראה לקמן הערה 42.

זיין ביידע ענינים בבת אחת — „שבע בנות אתה מוליד" אין דער זעלבער צייט וואָס „שבע בנות[39] אתה קובר":

בזמנים ההם ובפרט אַ מלך, ועאכו"כ פרעה[40] מלך מצרים — אַ מלך אין אַ לאַנד ווי מצרים וואו מען איז „שטופי זימה"[*40], האָט ער געהאַט כמה נשים וכמה פלגשים.

ובמילא קען זיין „שבע בנות אתה מוליד" און בו בזמן זאָל זיין „שבע בנות אתה קובר" — אַנדערע שבע בנות, ניט די וואָס דעמאָלט „אתה מוליד".

[און ס'איז אויך פאַרשטאַנדיק דער פתרון פון „ותאכלנה" און „ותבלענה", וואָרום דער צער און עגמת נפש פון די שבע בנות אתה קובר פאַרשלינגט און נעמט צו די שמחה פון דעם (שבע בנות) אתה מוליד].

ראה רמב"ן פסוק ב' (ובכמה מפרשים) כי היאור לא יעלה רק מעט כו'[**]. ולכן הבינו ופתרו שההדגשה בהחלום היא לא בשייכות להיאור אלא לפרעה העומד על היאור — „שבע בנות אתה מוליד כו'".

ובזה חידש יוסף „שבע פרות הטובות שבע שנים הנה ושבע השבלים הטובות שבע שנים הנה ושבע הפרות הרקות והרעות גו' שבע שנים הנה גו'" (שחוזר ומדגיש הענין ד„שנה"), שזה שמאותו היאור באו תחילה טובות ואח"כ רעות — כי „שבע שנים הנה": תכונת השנה היא אחרת מהד' שלפני', ע"ד „בשנה ההיא" (תולדות כו, יב ובפרש"י), ומזה בא גם השינוי בהיאור (ולהעיר מפרש"י פסוק כו).

39) ולא „אותן אתה קובר".

40) להעיר מלך יב, טו.

*40) פרש"י לך שם, יט.

**) ואולי י"ל גם לפי"ז: מכיון שמזון הלא טוב (פרות הרעות) בא ולא מצד היאור (שהמים שבו אינם כדבעי וכיו"ב), כי"א מצד שלילת היאור, שהמים אינם במדה ככל הצורך, א"כ איך מתאים זה ש„פרות אחרות (רעות) עולות מן היאור", היינו שמייחס ענין הרע להיאור. ודוחק. וראה ב"ר שם: ודכוותי' אין הרעב אלא מן היאור.

משא"כ „שבע מלכיות אתה מכבש ושבע אפרכיות מורדות בך", איז אַ מילתא דלא שכיחא כלל אַז דאָס זאָל זיין אין איין צייט, כמובן, אַז איין מלך גייט ניט אַרויס מלחמה האַלטן בבת אחת מיט זיבן מלכיות[41]; פריער איז מען כובש איין מדינה, און דערנאָך גייט מען כובש זיין אַ צווייטע מדינה. א.א.וו.

און דאָס איז דער טעם וואָס רש"י ברענגט דעם פתרון פון די חרטומים „שבע בנות אתה מוליד שבע בנות אתה קובר" און איז זיך ניט מסתפק מיט דעם עצם פירוש „לא הי' קולן נכנס כו'", וואָרום מיט דעם איז ער מרמז ומדגיש דעם טעם פאַרוואָס זיי האָבן ניט פותר געווען דעם חלום כפשוטו, אַז דאָס גייט אויף שבע שני השובע און שבע שני הרעב, ווי יוסף האָט דערנאָך פותר געווען.

ו. לפי זה איז אויך מובן, אַז אין דעם איז באַשטאַנען[42] דער חידוש פון יוסף'ן, און דערפאַר האָט ער גלייך נאָך זיין פותר זיין דעם חלום צו פרעה לויט פשטות התוכן פונעם חלום (אַז שבע פרות הטובות און שבע השבלים הטובות זיינען „שבע שני השובע" און „הרעות" זיינען „שבע שני הרעב"[43]) געדאַרפט

---

41) להעיר מפרש"י (לך יד, ט) שאפילו ארבעה נגד חמשה מוכיח „שגבורים היו".

42) ואף שכאשר פרעה סיפר החלום ליוסף לא חזר על הפרט ד„ותעמודנה אצל הפרות גו'", י"ל שהסיפור של פרעה הי' שוה להחלום אלא שהכתוב לא יחוש כמ"ש הרמב"ן (מא, ג), אבל ראה בהנסמן לעיל שוה"ג הב' להערה 38.

43) שזה הי' (כפרש"י מא, כו) רק הקדמה להסביר „אשר נשנה החלום פעמיים כו'" (כנ"ל הערה 26), והוצרך לזה כי לפתרון החרטומים לא הי' לזה פתרון. ולכן לא נכנס לאזני פרעה [נוסף על זה שלא הי' כפשוטו — ראה פרש"י מא, יב ד"ה איש כחלומו „לפי החלום וקרוב לעניני'].

מסביר זיין ווי האָט פרעה געזען די פרות הרעות אין אַן אופן פון „ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור" (וואָס דערפאַר האָבן די חרטומים געזאָגט אַן אַנדער פתרון, כנ"ל)[44]:

און דעריבער האָט ער מוסיף געווען — ניט אלס אַ ענין בפ"ע, נאָר ווי אַ המשך און חלק עקרי פונעם פתרון — „ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וגו' ויפקד פקידים על הארץ וחימש את ארץ מצרים בשבע שני השבע, ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות הבאות ויצברו בר וגו' והי' האוכל לפיקדון לארץ לשבע שני הרעב", וואָרום דערמיט איז מובן ונפתר ווי ביידע שבע שנים קענען זיין צוזאַמען:

בשעת אַז באַלד בהתחלת שבע שני השובע ווערט שוין געזאָרגט און באַוואָרנט דער זמן פון די שבע שני הרעב, שוין דאַן ווערן אויפגעזאַמלט אוצרות תבואה פאַר די שבע שני הרעב, הייסט עס, אַז בשעת די שבע שני השובע (צוזאַמען מיט זיי) זיינען שוין דאָ — אין געדאַנק און אין רגש ובהנוגע למעשה — די שבע שני הרעב.

ועד"ז לאידך גיסא: בשעת די שבע שני הרעב זיינען (כאילו) פאַראַן גלייכצייטיק די „שבע שני השובע", וויבאַלד אַז דעמאָלט שפייזט מען זיך מיט דער תבואה פון די שבע שני השובע.

עפ"ז איז מובן ומוסבר דער לשון הכתוב „וייטב הדבר (די עצה און ניט דער עצם הפתרון) בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו", און וואָס פרעה'ס שבח אויף יוסף'ן איז געווען „אין נבון וחכם כמוך" (ניט באַטאַנעדיק זיין מעלה העיקרית בנדו"ד — אלס פותר חלום), וואָרום דער גודל החכמה פון יוסף'ן איז ניט באַשטאַנען אין דעם פתרון החלום כשלעצמו, אַז שבע פרות הטובות ווייזן אויף שבע שנים וכו' (אויף דעם איז ניט נויטיק קיין חכמה כנ"ל); דער אויפטו פון יוסף'ן איז געווען, וואָס ער האָט מיט זיין חכמה צוזאַמענגעבונדן אינעם פתרון די שבע שני השובע מיט די שבע שני הרעב, ווי די צוויי זמנים קענען זיין צוזאַמען, און דוקא דערמיט האָט זיך באַשטעטיקט די אמיתיות פון זיין פתרון.

בסגנון אחר: „אין נבון וחכם כמוך" וויי"ל דורכדעם האָט ער באַווייזן ווי אין דעם חלום אליין האָט מען אים אַנגע־ וויזן[45] (ניט נאָר וואָס דער אוי־ בערשטער טוט נאָר) אויך וואָס פרעה דאַרף טאָן „ועתה ירא פרעה וגו'"[46].

ז. דער ביאור בפנימיות הענינים: די חלומות פון פרעה און דער פתרון פון יוסף זיינען געווען די סיבה און די התחלה פון גלות (און דערנאָך גאולת) מצרים[47] (ווי ס'איז פאַרשטאַנדיק אויך

---

44) ראה גם חזקוני וספורנו מא, ג.

45) ועפ"ז מתורצת בפשטות קושיא הנ"ל (הערה 12) — כי אין החכמה בעצם העצה.

46) ועד"ז במ"ש „השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר גו' וממהר האלקים לעשותו"* אין החכמה בעצם הפתרון „כי נכון הדבר גו'" אלא שזהו הקדמה להעצה „ועתה ירא פרעה גו'" שכל הטעם שהראה אותו אלקים הוא „כי נכון הדבר", וצ"ל „ועתה ירא פרעה" תיכף כו'.

47) ראה אלשיך פרשתנו מא, לג „כי בחלום פרעה הלז ובהיות יוסף הוא השליט על הארץ כו' תלוי' גאולת ישראל מגלות מצרים שה' אז מתחיל". ונתבאר באוה"ת פרשתנו שם, א ואילך.

---

*) משא"כ בחלומותיו של יוסף שנתקיימו לאחרי כמה שנים, ולא נאמר בזה ש„נכון הדבר מעם האלקים גו'" כיון שלא היו ב' חלומות בתוכן אחד ממש, שהרי בחלום הב' נתחדש שגם „השמש והירח (אביו וכו') גו' משתחוים לי'".

אין פשטות, וואָרום זיי האָבן דערפירט אַז יוסף איז געוואָרן דער שליט על הארץ און דאָס האָט גורם געווען אַז יעקב ובניו זיינען אָנגעקומען אין מצרים). דערפון איז מובן אַז אין דעם תוכן ופתרון החלום איז מרומז און קומט צום אויסדרוק דער ענין הגלות והגאולה.

די הסברה אין דעם: ס'איז מבואר אין חסידות[48] אויפן פסוק[49] „בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", אַז גלות איז געגליכן צו אַ חלום: פונקט ווי אין אַ חלום קען זיין דער חיבור פון צוויי הפכים, אַזוי איז עס אויך ביי אַ אידן אין זמן הגלות, אַז דעמאָלט קענען ביי אים זיך צוזאַמענקומען צוויי הפכים אין זיין הנהגה — אַן אהבה צו אלקות (בעת התפלה) און טרדות פון מו"מ בעניני העולם במשך היום;

און דעריבער איז אין דעם חלום פון פרעה — וואָס ווייזט אויף (און איז די התחלה פון) גלות[50] געווען בגלוי די התחברות פון די צוויי הפכים: „ותעמודנה אצל הפרות" די שבע שנות השובע צוזאַמען מיט שבע שנות הרעב כנ"ל. ווייל נוסף אויף דעם וואָס כל ענינו פון זמן בכלל איז דוקא זה אחר זה, איין זמן קומט נאָך דעם צווייטן — וכשמו: עבר הווה עתיד — זיינען דאָ בפרט אַזעלכע צוויי סוגי זמנים וואָס זיינען הפכים בתוכנם: שני השובע און שני הרעב, וואָס דערמיט איז מרומז דער חיבור פון די צוויי ענינים הפכים — אהבה לאלקות (שנות השובע[51] צוזאַמען מיט טרדות[52] הפרנסה (שנות הרעב[53]).

ח. ע"פ הנ"ל איז מובן וואָס דער פתרון פון יוסף איז געווען בעיקר אין דעם קישור וחיבור פון די צוויי הפכים.

עס איז מבואר אין די דרושים[53] דער טעם וואָס יוסף דוקא איז געווען אַ פותר חלומות: הגם אַז דער טעם גלוי וואָס בשעת השינה (און חלום) קענען נתחבר ווערן צוויי הפכים איז, ווייל דער שכל אַרבעט דעמאָלט ניט און עס בלייבט דער כח המדמה; און עד"ז בזמן הגלות — עס זיינען דעמאָלט ניט מאיר בגילוי די מוחין עליונים בכלל, און פון דער נשמה בפרט — איז אַבער דער טעם פנימי[54], ווייל דווקא דער שרש פון זמן הגלות איז אין אַ העכערע מדרי' (ווי ניט זמן הגלות): אין בחי' עיגולים וואָס איז העכער פאַר התחלקות פון קוין פון מעלה ומטה (פונקט ווי אין אַן עיגול כפשוטו וואָס עס איז ניטאָ קיין ראש וסוף)[55].

און דעריבער ווערט די מדרי' נתלבש (בהעלם) אין אַ חלום — ניט בעת עס איז מאיר דער כח החכמה והשכל וואָס מצד אים איז התחלקות[56].

און דאָס איז דער ענין וואָס יוסף איז

48) תו"א וישב כח, ג ואילך. תו"ח פרשתנו עד, ב ואילך. אוה"ת שם (כרך ו') תתש, ב ואילך. ועוד.

49) תהלים קכו, א. וראה יהל אור שם.

50) ראה תו"ח שם: אך הנה בזמה"ג הוא שאמר ופרעה חולם כו'.

51) ראה תו"ח שם, ג.

52) שמוכיחות — שחסר לו בבטחון וכו' והתקשרות לאלקות הזז ומפרנס כו' בטובו בחן ובחסד (המראים על אהבת ה' וכו'). ראה ד"ה מים רבים תשל"ח פ"ב (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 276. סה"מ — מלוקט ח"א ע' רעג).

53) תו"א שם כט, ע"א. תו"ח ויחי ד"ה בן פורת יוסף פ"ג ואילך. אוה"ת פרשתנו שם תתשב, א ואילך.

54) ראה ד"ה ענין החלומות לאדה"ז (סה"מ תקס"ב ע' צד–ה) ד„ענין החלום הוא היפך הטבע".

55) ראה גם סה"מ תרע"ח ע' קלב.

56) להעיר מאברבנאל שם ד"ה ואומר שהחלומות, דנמצאו החלומות הצודקים .. מהשגחה האלקית בנערים ובפתאים יותר מהחכמים לפי כו'.

געווען אַ פּותר חלומות, וואָרום דער שרש פון יוסף איז פון (עולם ה)עיגולים, האָט ער דעריבער געהאַט דעם כח אַראָפּנעמען דעם העלם און לבוש אין וועלכן די בחי' עיגולים איז אַנגעטאָן, אַזוי אַז עס זאָל שטיין בגלוי דאָ למטה — ווי למעלה אין שרש.

און עפ"ז איז מובן וואָס דער עיקר הפתרון פון יוסף"ן איז געווען דער חיבור פון די צוויי הפכים, שבע שני השובע און שבע שני הרעב, וואָרום דוקא אין דעם האָט זיך אויסגעדריקט דער שרש החלום פון בחי' עיגולים:

און יוסף"ס פתרון האָט געגעבן דעם נתינת כח אויף דער גאולה, ד.ה. אַז עס זאָל אַראָפּגענומען ווערן דער העלם און לבוש פון (חלום ווי דאָס איז איז) גלות, און עס זאָלן נתגלה ווערן די מקיפים ועיגולים ווי זיי זיינען מצ"ע.

וואָס די שלימות בזה וועט זיין לעת"ל, וואָס ס'וועט מקויים ווערן דער יעוד פון „ולא יכנף עוד מוריך"[57] — אַן אַ לבוש, און „ביום ההוא יהי' ה' אחד — כשם שאני נכתב כך אני נקרא"[58].

(משיחות ש"פ מקץ תשל"ב, תשל"ד)

---

57) ישע' ל, כ.
58) פסחים נ, א.